

چکیده پژوهش

ارزشیابی برنامه درسی تربیتی دوره‌های کاردانی مراکز تربیت معلم

پژوهشگر:

دکتر غلامعلی احمدی

ناظر طرح: دکتر بهرام محسن پور

سفارش دهنده: پژوهشکده تعلیم و تربیت

بیان مسئله:

برنامه ریزی برای آموزش و تربیت معلمان از مهم ترین مسایل یک نظام آموزشی پویا و کارا محسوب می شود. در قرن بیست و یکم از معلم به عنوان مدیر یادگیری نام برده می شود و او با به کارگیری مجموعه ای از امکانات مادی و معنوی و توانایی که در خود سراغ دارد می کوشد تا با ایجاد فرصت های مناسب به سازماندهی و جهت دهی فعالیت های یادگیری دانش آموزان پرداخته و از این طریق تغییرات مطلوب و مطابق با هدف های تعلیم و تربیت را در آنان ایجاد نماید.

بشر امروز به خوبی دریافته است که تحول در نظام آموزش و پرورش به منزله پیش نیازی برای پاسخ گویی به چالش های علمی، صنعتی، فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و اخلاقی و در نهایت دست یابی به توسعه پایدار محسوب می شود. با در نظر گرفتن چنین اولیاتی برای نظام تعلیم و تربیت بهتر می توان به نقش و اهمیت تربیت معلمان که پرچم دار اصلی این حرکت محسوب می شوند، پی برد.

تحقق هدف های متعالی آموزش و پرورش به دست توانای معلمان متخصص، شایسته و صاحب صلاحیت صورت می گیرد و از این رو راست که در نظام های آموزشی پیشرو، وسواس و دقت زیادی برای گزینش، آموزش و به روز نگاه داشتن معلمان از نظر دانش تخصصی و حرفه ای صورت می گیرد.

«در آموزش و پرورش به هیچ تحول علمی یا نوآوری مطلوب نمی توان دست یافت مگر این که پیشاپیش در شیوه های کاری معلمان، به عنوان کارگزاران واقعی، تغییرات متناسب به وجود آید. رمز سلامت و بالندگی نظام های تعلیم و تربیت

پژوهش شرکت داده شدند، در مورد سایر جوامع مورد مطالعه از روش نمونه گیری تصادفی ساده و خوشه ای سیستماتیک استفاده شده است.

ابزارهای جمع آوری داده ها در این پژوهش به شرح زیر می باشند:

- ۱- فرم تحلیل محتوا
 - ۲- فرم نظر سنجی از اعضای هیئت علمی
 - ۳- پرسش نامه نظر سنجی از دانشجو- معلمان
 - ۴- پرسش نامه نظر سنجی از مدیران یا معاونان
 - ۵- پرسش نامه نظر سنجی از مدرسان
 - ۶- فرم مصاحبه با اعضای کمیته تخصصی
 - ۷- چک لیست مشاهده تدریس دانش آموختگان
 - ۸- فرم تحلیل محتوا مربوط به بررسی نمونه طرح درس ها، سؤالات امتحانی، نمونه اوراق امتحانی
 - ۹- آزمون دانشی- مهارتی و آزمون نگرشی پایانی مورد نیاز
- برای برخی از ابزارها از طریق محاسبه، ضریب آلفای کراباخ و ضریب همبستگی باز آزمایی برآورد گردیده است. داده های به دست آمده با روش آمار توصیفی و روش های آمار استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

نتایج این پژوهش نشان می دهد که:

بین سه برنامه درسی «فقد شده، اجرا شده و کسب شده» دروس تربیتی دوره های دو ساله تربیت معلم، هماهنگی و هم خوانی لازم وجود ندارد.

این پژوهش برنامه های دروس تربیتی و دوره های کاردانی تربیت معلم را مورد بررسی و ارزش یابی قرار داده است. در این پژوهش کوشش شده است تا برای پنج پرسش ویژه زیر، پاسخ مناسب فراهم شود.

- ۱- آیا اهداف و محتوای دروس تربیتی با صلاحیت های پیش بینی شده برای این دروس هم خوانی دارد؟
- ۲- آیا محتوا و سرفصل های پیش بینی شده برای هر یک از دروس تربیتی با هدف های مربوط به آن درس هماهنگی دارد؟
- ۳- آیا فرآیند اجرای دروس تربیتی در مراکز تربیت معلم با برنامه قصد شده هماهنگی دارد؟
- ۴- آیا اجرای دروس تربیتی مهارت ها و قابلیت های پیش بینی شده در این دروس را در دانشجو- معلمان ایجاد نموده اند؟
- ۵- تا چه اندازه مهارت ها و قابلیت های پیش بینی شده در دروس تربیتی از جانب معلمان دوره ابتدایی و راهنمایی در کلاس های درس به کار گرفته شده است؟

در انجام این پژوهش با توجه به ماهیت موضوع و هدف های آن، از روش پژوهش توصیفی پیمایشی استفاده شده است. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه اعضای کمیته تخصصی برنامه ریزی دروس تربیتی تربیت معلم، کلیه اعضای هیئت علمی دانشکده های علوم تربیتی دانشگاه های دولتی شهر تهران، کلیه مدیران، معاونان آموزشی، مدرسان دروس تربیتی و کلیه دانشجو معلمان ابتدایی و راهنمایی مناطق نوزده گانه شهر تهران را تشکیل می دهند. برای گزینش نمونه مورد نیاز پژوهش به جز اعضای کمیته تخصصی دروس تربیتی که همگی آنها در

- ۲- آیا اهداف و محتوای دروس تربیتی با صلاحیت های حرفه ای پیش بینی شده برای معلمان این دروس هم خوانی دارد؟
- ۳- آیا فرآیند اجرای دروس تربیتی در مراکز تربیت معلم برنامه قصد شده هماهنگی دارد؟
- ۴- آیا آموزش دروس تربیتی، مهارت ها و قابلیت های پیش بینی شده در این دروس را در دانشجو- معلمان ایجاد نموده است؟
- ۵- تا چه اندازه مهارت ها و قابلیت های پیش بینی شده در دروس تربیتی از جانب معلمان

معلم نیاز به بررسی و ارزیابی دارد، تا از این طریق ضمن شناسایی نقاط قوت و ضعف اهداف، محتوا و روش های اجرایی این دروس، اطلاعات لازم براساس اصلاح، بهبود و احیانا تغییر آنها فراهم شود.

سؤال های تحقیق:

- ۱- آیا محتوا و سرفصل پیش بینی شده برای هر یک از دروس تربیتی با هدف های مربوط به آن درس هماهنگی دارد؟

را باید در سلامت، رشد و بالندگی معلم جستجو کرد.

کمیسیون بین المللی آموزش و پرورش برای قرن بیست و یکم (۱۹۹۶)، این اندیشه را رواج داد که تربیت معلم نقطه شروع حرکت عظیم آموزش و پرورش است. پی آمدهایی هم چون یادگیری های هوشیار کار و اشتغال، زیستن رضایت مندانه و با هم زیستن مفرح و شادمانه انسان ها در زمان حیات و نیز آماده کردن خود و نسل های بعدی برای زمان های ناشناخته و ناآشنای آتی به چگونگی معلمان در جهان بستگی دارد.

نظام تربیت معلم در کشور ما با این که از سابقه نسبتا طولانی برخوردار است، به علت رشد کمی دانش آموزان و نیاز به مدرسه و کلاس های درسی جدید، مرتبا دستخوش تغییرات متعدد شده و از شیوه های گوناگونی برای جذب، آموزش و به کارگیری معلمان استفاده شده است.

بررسی روند رو به رشد روش های آماده سازی معلمان برای خدمت در وزارت آموزش و پرورش حاکی از آن است که همواره در کنار دروس تخصصی و عمومی که در آموزش های قبل از خدمت و ضمن خدمت به معلمان ارائه می شده است، تدریس دروس تربیتی نیز که نقش اساسی در ایجاد صلاحیت های حرفه ای معلمان را دارد از اهمیت ویژه ای برخوردار بوده است.

پس از پیروزی انقلاب اسلامی که ضرورت تغییر نظام آموزش و متناسب ساختن آن با نیازهای جامعه انقلابی احساس گردید، ایجاد تغییر اساسی در برنامه های تربیت معلم و به ویژه دروس تربیتی در سرفصلها امر قرار گرفت. نخستین تغییرات در مورد دروس تربیتی دوره های تربیت معلم در سال ۱۳۵۹ صورت گرفت که براساس آن ضمن پیشنهاد سرفصل های جدید برای دروس تربیتی، کتاب های درسی جدیدی نیز در این زمینه از سوی دفتر برنامه ریزی و تألیف کتب درسی تهیه شده و برای تدریس به مراکز تربیت معلم ابلاغ گردید.

در سال ۱۳۶۸ به منظور اصلاح و بازنگری دروس تربیتی موجود و پیشنهاد دروس جدید تربیتی، کمیته تخصصی برنامه ریزی دروس تربیتی در سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی تشکیل گردید. این کمیته پس از دو سال مطالعه و بررسی در سال ۱۳۷۰ صلاحیت های حرفه معلمی را تعیین نمود و سپس براساس آنها سرفصل های جدیدی برای دروس تربیتی پیشنهاد نمود تا در مراکز تربیت معلم به اجرا در آید.

گرچه در فاصله دهه ۱۳۷۰ تا کنون تغییراتی جزئی در این سرفصلها صورت گرفته است، اما کمیته مذکور بر این باور است که محتوا، سرفصل و روش اجرای دروس تربیتی موجود با توجه به تحولات جهانی و نیازهای کنونی آموزش و پرورش ایران، نمی تواند آن طور که باید معلمانی توانا، شایسته و کارآمد را برای نظام آموزشی ایران تربیت نماید.

با توجه به نتایج پژوهش های انجام شده از یک سو و تحولات نظام های تعلیم و تربیت در جهان از سوی دیگر، دروس تربیتی مراکز تربیت

دوره ابتدایی و راهنمایی در کلاس های درس به کار گرفته می شود؟

هدف های تحقیق:

- ۱- شناسایی میزان تناسب هدف ها و محتوای دروس تربیتی با نیازها و صلاحیت های حرفه ای از پیش تعیین شده و مورد نیاز معلمان.
- ۲- شناسایی میزان تناسب محتوا و سرفصل دروس تربیتی با هدف های مربوط به هر درس.
- ۳- بررسی فرآیند اجرای دروس تربیتی در مراکز تربیت معلم براساس برنامه قصد شده و شناسایی مشکلات اجرایی این دروس.
- ۴- شناسایی میزان تحقق اهداف دروس تربیتی در دانشجو- معلمان و فارغ التحصیلان مراکز تربیت معلم.
- ۵- شناسایی میزان به کارگیری مهارت ها و صلاحیت های کسب شده از دروس تربیتی در کلاس های درس دانش آموزان مراکز تربیت معلم.

تحقق هدف های متعالی آموزش و پرورش به دست توانای معلمان متخصص، شایسته و صاحب صلاحیت صورت می گیرد و از این رو است که در نظام های آموزشی پیشرو، وسواس و دقت زیادی برای گزینش، آموزش و به روز نگاه داشتن معلمان از نظر دانش تخصصی و حرفه ای صورت می گیرد